

Waldemar Chrostowski

Śp. ks. prof. dr hab. Józef
Kudasiewicz (23 VIII 1926 - 16 XI
2012) : biblista i mariolog

Salvatoris Mater 14/1/4, 345-351

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Śp. ks. prof. dr hab. Józef Kudasiewicz
(23 VIII 1926 – 16 XI 2012) – bibliista i mariolog*

Józef Kudasiewicz urodził się 23 sierpnia 1926 r. w miejscowości Kije, koło Pińczowa, w województwie kieleckim, obecnie świętokrzyskim. W 1933 r. rozpoczął naukę w miejscowej szkole powszechnej, którą ukończył w 1940 r., kilka miesięcy po najeździe hitlerowskich Niemiec na Polskę. Podczas okupacji był uczniem tajnych kompletów na poziomie szkoły średniej. W ramach konspiracyjnie zorganizowanej struktury nauczania podlegały one Tajnemu Gimnazjum i Liceum im. Hugona Kołłątaja w Pińczowie. W latach 1942-1944 ukończył pierwszą i drugą klasę gimnazjalną, pracując od 1943 r. w pozostającym pod zarządem niemieckim tzw. Liegeschafcie, w wyniku czego uniknął przymusowego wywiezienia do pracy w Niemczech. W styczniu 1945 roku podjął naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum typu humanistycznego im. H. Kołłątaja w Pińczowie i ukończył trzecią klasę gimnazjum. W kolejnym roku szkolnym na przyspieszonym kursie zorganizowanym dla młodzieży, której edukacja została opóźniona na skutek wojny, ukończył czwartą klasę gimnazjum i pierwszą klasę liceum, a następnie drugą klasę liceum i w 1947 r. uzyskał świadectwo dojrzałości.

Po maturze wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach, gdzie wyróżniał się pilnością i zamiłowaniem do nauki. W roku 1948 debiutował w czasopiśmie „Nasze Myśli” tekstem zatytułowanym: *W Niepokalanowie*. Po święceniach diakonatu i ukończeniu piątego roku decyzją bp. Franciszka Sonika został w 1952 r. wysłany na studia biblijne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. 20 grudnia 1952 roku diakon Józef Kudasiewicz przyjął święcenia kapłańskie. Nie otrzymał jednak skierowania do pracy duszpasterskiej, lecz kontynuował studia w Lublinie. Dwa lata później, w 1954 r., na podstawie pracy *Dorobek biblijny Stefana Pawlickiego*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Feliksa Gryglewicza, uzyskał tytuł magistra i stopień licencjata teologii. Następnie rozpoczął studia doktoranckie i w 1956 r. podjął roczną pracę duszpasterską w katedrze kieleckiej. W grudniu 1957 r. uzyskał stopień naukowy doktora teologii w zakresie biblistyki na podstawie rozprawy: *Geneza symboliki małżeństwa w eklezjologii św. Pawła*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Eugeniusza Dąbrowskiego, której dwa fragmenty zostały opublikowane w 1958 r. w „Rocznikach Teologiczno-Kanonicznych”.

* <http://www.sbp.net.pl/docs/liber/Ks.%20dr%20hab.%20Jozef%20Kudasiewicz.pdf>

W lutym 1958 r. ks. dr Józef Kudasiewicz studiował w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie. W 1959 r. uzyskał tytuł licencjata nauk biblijnych, a rok później (1960) stopień *candidatus ad doctoratum*. W wakacje 1960 r. z grupą włoskich wykładowców Biblii udał się do Jerozolimy. Przebywał przez trzy miesiące we Franciszkańskiej Szkole Biblijnej, uczestniczył w wykładach z zakresu archeologii, geografii i topografii Palestyny, zwiedził liczne stanowiska archeologiczne oraz chrześcijańskie miejsca święte. Wspominał ten okres jako fascynujące studium „piątej Ewangelii”.

Niemal całe dorosłe życie i działalność naukowo-dydaktyczna ks. prof. dr. hab. Józefa Kudasiewicza są związane z dwoma ośrodkami: Katolickim Uniwersytetem Lubelskim i Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach. Po powrocie ze studiów zagranicznych do Polski rozpoczął pracę wykładowcy Pisma Świętego, którą kontynuował przez prawie cztery dziesięciolecia. Ponieważ wszystkie swe obowiązki traktował i sprawował niezwykle sumiennie, zapisał się w historii nie tylko tych dwóch placówek, lecz i w dziejach całej katolickiej biblistyki polskiej.

W lutym 1961 r. ks. dr Józef Kudasiewicz rozpoczął wykłady Pisma Świętego w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach. Pół roku później, z początkiem roku akademickiego 1961/1962, zaczął uczyć języków biblijnych na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W 1965 r. został zatrudniony jako adiunkt przy Katedrze Egzegezy Nowego Testamentu na KUL-u. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 1971 r. na podstawie rozprawy *Rola Jeruzalem w działalności zbawczej Jezusa. Studium z teologii św. Łukasza*. Jej poszczególne rozdziały zostały wydrukowane na łamach „Roczników Teologiczno-Kanonicznych”. Rok później, w 1972 r., objął stanowisko docenta i został mianowany kierownikiem Katedry Teologii Biblijnej Nowego Testamentu w Instytucie Nauk Biblijnych KUL, którą kierował do przejścia na emeryturę. W 1979 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego, zaś w 1989 r. na profesora zwyczajnego. Współpracował z Instytutem Pastoralnym KUL, a w latach 1971-1981 był kuratorem seminarium interdyscyplinarnego oraz prowadził wykłady na temat Biblii w duszpasterstwie, katechezie i przepowiadaniu. W tym okresie powstało pod jego kierunkiem kilkanaście prac magisterskich i kilka rozpraw doktorskich o charakterze interdyscyplinarnym, poświęconych przede wszystkim tzw. Ewangeliom dzieciństwa (Mt 1–2 i Łk 1–2) oraz cudom Jezusa. W latach 1972-1979 był kuratorem, a w latach 1979-1983 kierownikiem Katedry Homiletyki. W latach 70. XX w. wykładał również w założonej i kierowanej przez bp. Edwarda Materskiego Kieleckiej Szkole Katechetycznej.

Wykładając na KUL-u, ks. prof. J. Kudasiewicz sprawował przez dziewięć lat posługę ojca duchownego w konwiktie księży studentów. Wygłaszał cotygodniowe konferencje i codziennie był obecny w konfesjonale. Jeden z jego podopiecznych, ks. Kazimierz Ryczan, późniejszy biskup kielecki, daje następujące świadectwo: *Cichy, zatopiony w książkach, a zarazem pilny obserwator życia narodowego, studenckiego i uniwersyteckiego. Ksiądz Profesor, otwarty na drugiego człowieka, ma czas dla studentów i seminarzystów, którzy nazywają go mistrzem. Ma także otwarte serce i dłoń dla potrzebujących. Kiedy w stanie wojennym zaarrestowano jego seminarzystów, nie zdystansował się od nich, ale przyniósł zasądzoną kwotę, by wykupić niewolników stanu wojennego. Nie chciał rozgłosu: „Niech nie wie lewica, co czyni prawica”.* Biskup Ryczan napisał także: *Codzienna posługa w konwiktorskim konfesjonale stanowi duży wkład w proces kształtowania seminaryjnych wychowawców. Zna ją go polskie seminaria duchowne, zgromadzenia męskie i żeńskie, a także nauczyciele akademicy, bo Profesor-Kapłan niestrudzenie i z pasją pełni posługę słowa w nieprzeliczonych rekolekcjach zamkniętych i dniach skupienia.* Ksiądz prof. J. Kudasiewicz wygłosił też wiele konferencji duchowych w kraju i za granicą (Rzym, Londyn, Paryż) oraz ponad 50 rekolekcji zamkniętych dla kapłanów, alumnów seminariów duchownych, sióstr zakonnych, studentów i pracowników nauki.

Ksiądz prof. J. Kudasiewicz ma obfity dorobek naukowy, obejmujący ponad 400 pozycji bibliograficznych. Składa się nań 12 książek własnych, z których 3 zostały przetłumaczone na języki obce (książka *Ewangelie synoptyczne dzisiaj* została wydana w 1996 r. przez paulistów w Nowym Jorku), oraz kilkanaście książek redagowanych i współredagowanych, a także znaczna liczba artykułów naukowych i popularnonaukowych oraz materiałów homiletycznych i katechetycznych.

W dorobku ks. prof. J. Kudasiewicza można wyróżnić cztery zasadnicze nurty. Głównym przedmiotem jego zainteresowań badawczych stały się studia nad Ewangelią synoptycznymi w aspekcie historycznym, literackim i teologicznym. Jako pierwszy w Polsce opracował całościowy wstęp do trzech pierwszych Ewangelii kanonicznych, obficie wykorzystując osiągnięcia *Form- i Redaktionsgeschichte* (1993, 1996). Książka została przetłumaczona na język ukraiński. Wiele miejsca poświęcił prezentacji i rzeczowej krytyce radykalnych ujęć *Formgeschichte*, uzasadniając potrzebę oraz możliwość wiernego odtworzenia *ipsisima verba et gesta Jesu*, czyli słów i czynów Jezusa. Kompetentnie i ze znawstwem przybliżył biblistyce i teologii polskiej dokument Papieskiej Komisji Biblijnej o historycznej prawdzie Ewangelii (1964) oraz biblijne aspekty soborowej konstytucji o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* (1965).

Kładł wielki nacisk na jedność obydwu Testamentów, Starego i Nowego, jako podstawową zasadę hermeneutyczną katolickiego czytania i objaśniania Biblii.

Wielki rozgłos zyskały rzeczowe polemiki ks. prof. J. Kudasiewicza z tezami Zenona Kosidowskiego zawartymi w propagandowych książkach *Opowieści biblijne* (1963, wielokrotnie wznawiane w masowych nakładach) i *Opowieści ewangelistów* (1979). Polemiki rozpoczęły się w 1964 r. artykułem *Czy archeologia obala objawienie? W okresie bezpośrednio posoborowym była to problematyka bardzo zapalna, a czynny udział w ówczesnych dyskusjach po stronie katolickiej brał również ks. prof. Janusz Frankowski. Obaj bibliści położyli wielkie zasługi na polu właściwego ukierunkowania trudnych dyskusji światopoglądowych, które trwały do połowy lat 80. XX w. Jednym z najważniejszych rezultatów konfrontacji i polemik jest książka *Biblia – historia – nauka* (1978, 1986).*

Trzeci nurt zainteresowań i prac naukowych Księdza Profesora stanowiła mariologia biblijna. Na szczególne wyróżnienie zasługuje książka *Matka Odkupiciela* (1996), stanowiąca rezultat wieloletnich żmudnych analiz egzegetycznych i teologicznych tekstów maryjnych w Biblii. Autor obszernie nawiązuje do pism Ojców Kościoła, dokumentów Vaticanum II i nauczania Magisterium Kościoła. Książka została przetłumaczona na język rosyjski i wydana w 2000 r. w Moskwie. Wyniki refleksji nad biblijnymi podstawami mariologii eklezjotypicznej oraz relacjami między czcią Ojca „w Duchu i prawdzie” a szczególną czcią Maryi ukazały się w naukowej serii „Theotokos”, wydawanej przez Księży Marianów. Ważną część mariologicznego dorobku stanowią też studia poświęcone pobożności i duchowości maryjnej, zamieszczone w latach 2000-2002 na łamach czasopisma „Pastores”¹.

Owoce Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 jest książka *Poznawanie Boga Ojca. Szkice z teologii biblijnej* (2001), która otrzymała prestiżową nagrodę Wydawców Książki Katolickiej (2001) oraz Nagrodę Rektorską drugiego stopnia (KUL, 2001).

Czwarty nurt, który można nazwać biblistyką stosowaną, koncentruje się na miejscu i roli Biblii w teologii, duszpasterstwie, przepowiadaniu, katechezie i liturgii. Ksiądz prof. J. Kudasiewicz poświęcił wiele

¹ Współpracował też z kwartalnikiem „Salvatoris Mater”. Na jego łamach ukazało się kilka artykułów oraz obszerny wywiad na temat biblijnej pobożności maryjnej, który, rozszerzony, został wydany w formie książkowej: J. KUDASIEWICZ, *Biblijna droga pobożności maryjnej. Z Księdzem Profesorem Józefem Kudasiewiczem rozmawia Danuta Mastalska*, „Jedność”, Kielce 2002, ss. 271. [red].

uwagi związkom współczesnej hermeneutyki biblijnej z głoszeniem słowa Bożego oraz metodologii wykorzystania Biblii w nauczaniu chrześcijańskim, a także w głoszeniu słowa Bożego i modlitwie. Wniósł wyjątkowo znaczący wkład w realizację w Polsce postulatów II Soboru Watykańskiego, podkreślając konieczność i najważniejsze kierunki formacji biblijnej teologów i duszpasterzy. Brał systematycznie udział w dorocznych kursach biblijno-homiletycznych organizowanych w latach 70. w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Chętnie zajmował się teorią i praktyką kaznodziejstwa, a jego ulubioną formą była homilia. Współredagowana przez niego książka *Biblia na co dzień* doczekała się pięciu wydań. Od pierwszej niedzieli Adwentu 2001 r. na stronie internetowej Kurii Kieleckiej zamieszczał homilie opatrzone wspólnym tytułem *Poznawać – kochać – naśladować Jezusa*, w których rozpoznajemy najważniejsze kierunki nauczania Jana Pawła II. Co się tyczy problematyki liturgicznej, jego naukowa twórczość skupia się na odnowionych obrzędach sakramentów świętych, zwłaszcza chrztu, bierzmowania i Eucharystii, oraz obrzędzie chrześcijańskiego pogrzebu. W dorobku wyróżniają się również badania dotyczące historii ruchu biblijnego w Polsce.

Na osobne podkreślenie zasługuje godny najwyższego uznania dorobek leksykograficzny. W latach 1983-1997 ks. prof. J. Kudasiewicz był redaktorem działu „Teologia biblijna Nowego Testamentu” w wydawanej przez KUL *Encyklopedii katolickiej*, w której opublikował 38 haseł. Brał udział w redagowaniu cenionego *Słownika teologicznego*, w którym zamieścił 43 hasła (1998) oraz pełnił funkcję konsultanta naukowego *Leksykonu teologii fundamentalnej*, do którego napisał 5 haseł (2002).

Pod kierunkiem ks. prof. J. Kudasiewicza powstało ponad 240 prac magisterskich, 27 licencjackich i 14 rozpraw doktorskich. Był recenzentem w licznych przewodach doktorskich, habilitacyjnych i profesorskich. W latach 1991-1993 był członkiem Centralnej Komisji do spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych.

Książd prof. Józef Kudasiewicz był członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego KUL, Polskiego Towarzystwa Mariologicznego oraz członkiem zwyczajnym i honorowym Stowarzyszenia Bibliistów Polskich. Przez dwie kadencje pełnił funkcję konsultora Sekcji Biblijnej Komisji Nauki Wiary przy Konferencji Episkopatu Polski. Od 1982 r. był członkiem Rady Naukowej Instytutu Jana Pawła II na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, od 1983 r. członkiem redakcji czasopisma „Współczesna Ambona”, a od 2001 r. wchodził w skład Rady Redakcji półrocznika „Verbum Vitae”. Otrzymał godność protonotariusza apostolskiego (1999), kapłana Jego Świątobliwości i kanonika honorowego Kapituły Katedralnej w Kielcach. Za osiągnięcia naukowe i dydaktyczne ks. prof. Józef Ku-

dasiewicz otrzymał wiele nagród, m.in.: Nagrodę im. ks. Idziego Radziszewskiego przyznaną przez Towarzystwo Naukowe KUL za całokształt dorobku naukowego w duchu humanizmu chrześcijańskiego (1997), nominację do nagrody „Totus” Fundacji „Dzieło Trzeciego Tysiąclecia” za upowszechnianie nauczania Jana Pawła II (2003 i 2004) oraz nagrodę główną Stowarzyszenia Wydawców Katolickich „Feniks” (2012) za całokształt osiągnięć naukowych, autorstwo i współautorstwo licznych publikacji, podejmowanie i wyjaśnianie trudnych zagadnień świata nauki, Biblii i wiary, popularyzację wiedzy oraz życzliwość wobec ludzi. Został również odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1993). Był mocno związany z życiem duchowym i kulturalnym rodzinnej gminy Kije, której został honorowym obywatelem.

Aczkolwiek ks. prof. J. Kudasiewicz tylko rok, w samych początkach kapłaństwa, pracował w duszpasterstwie parafialnym, to przez wiele lat godził i łączył powołanie naukowca z powołaniem duszpasterza. W słowie wstępnym do okolicznościowej księgi pamiątkowej, wydanej na zakończenie etatowej pracy na uczelni, rektor KUL, ks. prof. Stanisław Wielgus, napisał: *Znany szeroko badacz i uczony, doskonały dydaktyk, wspaniały kaznodzieja, głęboko ascetyczny kapłan, profesor, ojciec duchowny i wychowawca wielu pokoleń młodzieży akademickiej – duchownej i świeckiej, autor wielu niezwykle cennych książek przybliżających współczesnemu człowiekowi – temu bardzo wykształconemu, ale i temu niewykształconemu – Pismo święte, oto kim był Ksiądz Profesor Kudasiewicz Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu, z którego celami i zadaniami się zawsze całkowicie identyfikował i poprzez służbę któremu służył jednocześnie, tak pięknie i tak owocnie, samemu Bogu.*

W specjalnym liście gratulacyjnym, napisanym 29 września 1996 r. w Castel Gandolfo w związku z zakończeniem pracy naukowo-dydaktycznej na KUL-u, Jan Paweł II przekazał ks. prof. J. Kudasiewiczowi *wyrazy szczerego uznania dla Jego dorobku naukowego i osiągnięć na polu biblistyki w Polsce.* Ojciec Święty napisał: *Wpisał się Ksiądz Pralat na zawsze w dzieje polskiej myśli teologicznej jako ceniony i kompetentny wykładowca Pisma Świętego Nowego Testamentu i autor wielu prac naukowych oraz artykułów. Znane też jest pełne poświęcenie zaangażowanie Księzda Profesora w pracę duszpasterską, a zwłaszcza jego długoletnia posługa ojca duchownego w konwiktach księży studentów w Lublinie.*

Po przejściu na zasłużoną emeryturę ks. prof. J. Kudasiewicz nadal uczestniczył w życiu naukowym. Brał czynny udział w VII Kongresie Teologów Polskich (2003) i był zawsze obecny na dorocznych sympozjach biblistów polskich. Od niego pochodzi formuła *Ioannes Paulus II – Papa Sacrae Paginae*, która stała się tytułem wspólnej refleksji i dyskusji

podczas 43. Sympozjum Biblistów Polskich we wrześniu 2005 r. w Łowiczu. Ujmował zawsze swoją pracowitością, skromnością, pogodą ducha i życzliwością dla wszystkich i dla każdego. Przykładem własnego życia i nauczaniem potwierdził słowa św. Efrema diakona (306-373): *Słowo Boże jest drzewem życia namalowanym rozlicznymi kolorami, które z każdej strony podaje ci błogosławiony owoc (...) Każdy może z niego czerpać tyle, ile potrafi.*

Ostatnie kilkanaście miesięcy życia Księdza Profesora zostały naznaczone cierpieniem i postępującą chorobą. Również i wtedy zachowywał pogodę ducha, dając żywy przykład głębokiego zawierzenia Bogu i potwierdzając wszystko, czego uczył innych.

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz zmarł w Kielcach 16 listopada 2012 roku, w święto Matki Bożej Ostrobramskiej. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 21 listopada w katedrze kieleckiej, pod przewodnictwem bpa Kazimierza Ryczana, oraz w rodzinnej parafii Kije koło Pińczowa, gdzie został pochowany na miejscowym cmentarzu².

Ks. prof. Waldemar Chrostowski

² Źródła opracowania:

1. Reprodukacja *Listu Jana Pawła II do ks. pralata prof. Józefa Kudasiewicza*, Castel Gandolfo, 29 IX 1996 r.
2. Reprodukacja *Słowa J.E. Ks. Bpa Kazimierza Ryczana, Ordynariusza Diecezji Kieleckiej*.
3. H. Ordon SDS, *Życie i działalność Ks. Prof. Józefa Kudasiewicza*, w: S. Bielecki, H. Ordon SDS, H. Witczyk (red.), „*W posłudze Słowa Pańskiego*”. *Księga Pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, Kielce 1997, 11-15.
4. S. Bielecki, *Bibliistyka stosowana w twórczości Księdza Profesora Józefa Kudasiewicza*, w: tamże, 16-22.
5. W. Chrostowski, *Ks. prof. dr. hab. Józef Kudasiewicz*, w: tenże (red.), „*Bóg jest Miłością*” (1J 4,16). *Studia dla Księdza Profesora Józefa Kudasiewicza w 80. rocznicę urodzin*, Rozprawy i Studia Biblijne 25, Warszawa 2006, 9-15.